

עלון
דו שבועי

חפשו
אותנו
בפייסבוק
"ענג שבת"

ענג שבת

פרשת פנחס - מטות מסעי

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

כ"ב בתמוז ה'תשפ"ה

לעילוי נשמת מנחם יונגשטיין ז"ל (יהי זכרו ברוך)

(18.07.2025)

עלון מס' 19 (1386)
(שנה שלושית ותשע)

מועדי השבת פנחס

ער"ש מוצ"ש	י-ם	י-ם
20.25	19.09	י-ם
20.28	19.24	ת"א
20.29	19.17	ח'יפה
20.26	19.25	ב"ש
20.24	19.18	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת פנחס - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.00 - 4.06
זמן הנחת תפילין	4.58 - 5.02
הנץ החמה (מישור)	5.48 - 5.52
הנץ החמה (הנראה)	5.52 - 5.56
ס"ז ק"ש מג"א	8.23 - 8.26
ס"ז ק"ש הגר"א	9.16 - 9.18
חצות היום	12.47 - 12.47
מנחה גדולה	13.23 - 13.22
שקיעת החמה	19.46 - 19.43
צאת הכוכבים ב'	20.36 - 20.33

דף יומי: עבודה זרה לא - לז

מועדי השבת מטות מסעי

ער"ש מוצ"ש	י-ם	י-ם
20.21	19.05	י-ם
20.23	19.21	ת"א
20.24	19.13	ח'יפה
20.22	19.22	ב"ש
20.20	19.15	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת מטות מסעי - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.07 - 4.13
זמן הנחת תפילין	5.03 - 5.07
הנץ החמה (מישור)	5.53 - 5.57
הנץ החמה (הנראה)	5.57 - 6.02
ס"ז ק"ש מג"א	8.27 - 8.30
ס"ז ק"ש הגר"א	9.18 - 9.20
חצות היום	12.47 - 12.47
מנחה גדולה	13.22 - 13.22
שקיעת החמה	19.42 - 19.37
צאת הכוכבים ב'	20.32 - 20.27

דף יומי: עבודה זרה לא - מד

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
כתובת: רח' פאת השולחן 8, תל-אביב
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234063
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

השגרה בעבודת השם

פרשת פנחס נופלת תמיד בסמוך ל"ז בתמוז, ויש בין הפרשה לזמן חיבור מיוחד. כידוע חמישה דברים קרו ב"ז בתמוז, ואם נשאל כל אחד מאתנו מה הוא זוכר, אז כמובן המיקוד הוא שבירת הלוחות והבקעת חומות ירושלים, ומה שפחות מודגש הוא ביטול התמיד, אותה מצווה שהתורה חוזרת עליה בפרשתנו: "צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניתחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה בפשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: את הפכל אחד תעשה בפקר ואת הפכל השני תעשה בין הערפים..." (במדבר פרק כח פסוקים ב-ד)

מדוע באמת לחזור על המצווה שכבר מופיעה בפרשת תצווה: "וזה אשר תעשה על המזבח בפשים בני שנה ליום תמיד: את הפכל האחד תעשה בפקר ואת הפכל השני תעשה בין הערפים" (שמות פרק כח פסוקים לח-לט)? שאלה זאת מתחזקת עקב העובדה שמדובר בקרבן שונה לחלוטין משאר הקרבנות המופיעים בפרשה, שהרי הפרשה עוברת מועד מועד ומפרטת את קרבנות המוספים המיוחדים לימים אלו, וכאן מדובר בקרבן השגרה. ואולי זה הרעיון עצמו: התורה מדגישה שגם אם מדובר ביום מיוחד, וגם אם בו יהיו עשרות קרבנות של מוספים, ואולי קרבנות פרטיים - הפתיחה של היום ונעילתו תהיה עם קרבן התמיד. איזה פסוק מחכה לנו בבית הכנסת על הפרוכת או על הקירות? כשאני מגיע לבית הכנסת העתיק בציפורי, הרי שאני רואה את הפסוק מפרשתנו: "את הפכל האחד..." בין אבני הפסיפס, ונזכר במדרש שנעלם לנו מקורו, ומצוטט בפת"ח לספר עין יעקב: "בן זומא אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד. בן גנס אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא: ואהבת לרעך כמוך. שמעון בן פזי אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערפים. עמד ר' פלוני על רגליו ואמר: הלכה כבן פזי! דכתיב: ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו". יש כאן חיפוש אחר הפסוק הכולל, זה שמושך אחריו את כל התורה והמצוות, ואכן בן זומא מציג פסוק מרכזי מעין כמוהו לאמונה ה' ויחודו, וכפי שמסביר המהר"ל (נתיבות עולם א, אהבת הרע פרק ד): "פסוק שמע ישראל על יד מצוה זאת הוא הדבוק בו ית' לגמרי ובפרט בתיבת אחד... ובדאי אהבה הוא הדבוק בו יתב' לגמרי כדכתיב לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו. ולכן שמע ישראל הוא כלל גדול בתורה ושאר המצוות אינם רק פירוש באיזה ענין יהיה לאדם הדביקות הגמור". בן גנס מתמקד באהבת הרע, וכפי שממשך שם המהר"ל: "כי זה שהוא אוהב רעהו כמותו לגמרי דבר זה מצד שהוא אדם בשלימות וזה כאשר יש לו צלם אלקים בשלימות, ודבר זה הוא על ידי מצות התורה שהם רמ"ח והם משלימים צלם האדם ואז אוהב לרעהו כמותו לגמרי, מפני כי רעהו גם כן נברא בצלם אלקים וצלם אחד להם..."

אמנם הפסוק שמכריע את כולם הוא הפסוק העוסק בקרבן התמיד: "מה שהאדם עובד השם יתברך בתמידות הגמור והוא עבדו, וכמו שהעבד לא סר עבודתו מן אדון שלו רק הוא עובדו תמיד..." אכן הפסוק שהמדרש מביא כהוכחה לצדקת הדעה הזאת היא הפסוק העוסק בדרישה לדיוק בעשיה, דבר התואם את הדרישה מעבד. מעבר לכך יש כאן את התובנה שדווקא השגרה והמעשה הקטן אולם היום יומי, הוא זה שבונה את הזהות. לכן דווקא לפני וכהקדמה לקרבנות המוספים התורה חוזרת ומדגישה את השגרה - את קרבן התמיד.

"אשר אמר אליהם זאת המנוחה הניתח לעיף וזאת המרגעה ולא אבוא שמוע: והיה להם דבר ה' צו לצו-צו לצו לקו לקו זעיר-שם-זעיר שם למען ילכו ופשל אחור ונשברו וננקשו ונלכדו" (שעיהו פרק כח פסוקים יב-יג) רוטן-הנביא ישעיהו מול: עם ישראל: הכישלון נובע במקום שאין רציפות. אוסף קווים ונקודות אינם יוצרים זהות עמוקה.

בשנים האחרונות אנו מוצפים בימים אלו ב"פסטיבל" לימוד תורה וכינוסים, שאכן מרגש שרבות בני אדם באים לשמוע תורה - פרשת התמיד מזכירה לנו שאין בכך די, אלא המים שבוקעים את הסלע הם דווקא אלו שיורדים טיפה אחר טיפה, במסירות ובהתמדה של כל יום.

הרב יחיאל צור, רב קיבוץ בית רימון

שבת פרשת פנחס

הפטרה: "דברי ירמיהו" (ירמיהו א, א). בשלש השבתות של בין המצרים אין מפטירים אחר קריאת התורה מענין הפרשה, אלא בענין התוכחה של הנביאים לפני חורבן בית המקדש, והם נקראים ג' דפורענותא, והן 'דברי ירמיהו', 'שמעו דבר ה' ו'חזון ישעיהו' (קיצור שולחן ערוך ככב).

מבשרים החודש: מנחה אב

ראש חודש מנחה אב ביום שבת קודש הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

המולד: יום שיש שעה 10, 42 דקות ו-5 חלקים. אין מזכירים נישמות. בגלל ימי בין המצרים יש האומרים "אב הרחמים" אף על פי שמבשרים את החודש, ויש שלא אומרים, וכל אחד ניהג כמנהג מקומו.

במנחה פרקי אבות: פרק א'

יום חמישי, כ"ח בתמוז, המתענים בערב ראש חודש מתענים ביום זה. אומרים יום כיפור קטן במנחה ואומרים תחנון.

שבת ראש חודש פרשת מטות מסעי

קריאת התורה מוציאים שני ספרי תורה (שהכינו אותם ביום אתמול, או לפני התפילה), בראשון קוראים שבעה עולים לפרשת השבוע, מניחים ספר תורה שני ואומרים חצי קדיש.

ובשני קורא המפטיר 'וביום השבת... ובראשי חדשיכם...' (במדבר כח, ט-טו).

הפטרת שבת ראש חודש: "שמעו דבר ה' " (ירמיהו ב, א). שבת שלשת השבועות. בדרך כלל בשבת ראש חודש ההפטרה היא בישעיה (סו, א) 'כה אמר ה' השמים כסאי וגו'.

בברכה האחרונה של ברכות ההפטרה חותם המפטיר בשל שבת בלבד - 'מקדש השבת' (ולא 'מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'), כי אין מפטירים בראשי חודשים.

ראש חודש שחל בשבת

כשחל ראש חודש בשבת מתפללים תפילת העמידה של שבת ובברכת 'רצה' לפני 'ותחזינה' מוסיפים 'יעלה ויבוא...' ביום ראש החודש הזה...' (ואין מזכירים בו שבת). וכן בברכת המזון בברכת 'רחם', אחרי 'רצה והחליצנו' לפני 'ובנה ירושלים', מוסיפים 'יעלה ויבוא...' ביום ראש החודש הזה...' אחרי חזרת הש"ץ אומרים הלל בדילוג, ואחריו קדיש 'תתקבל'. אחרי שיר של יום השבת אומרים 'ברכי נפשי', שהוא שיר של ראש חודש. למנהג אשכנז אומרים אותו אחרי 'עלינו', ולמנהג הגר"א (שאין אומרים שני מזמורים ביום אחד) אין אומרים 'מזמור שיר ליום השבת' אלא 'ברכי נפשי' בלבד. בשבת ראש חודש אין אומרים 'אב הרחמים' ואין מזכירים נישמות, לא בשחרית ואף לא במנחה. בתפילת מוסף מתפללים מוסף של שבת ושל ראש חודש וכוללים בה קרבנות מוסף של שבת וקרבנות מוסף של ראש חודש ואומר 'אתה יצרת' (במקום 'תיכנת שבת') וחותרם בברכה 'מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'. בתפילת מנחה אין אומרים 'צדקתך', כביום שאין אומרים בו תחנון.

יעלה ויבוא בתפילות ראש החודש

אחרי 'רצה בתפילת ערבית שחרית ומנחה אומרים "יעלה ויבוא". גם בברכת המזון אחרי 'רחם', ובשבת אחרי 'רצה והחליצנו' ולפני 'ובנה ירושלים' אומרים "יעלה ויבוא", ואין מזכירים בו שבת.

שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת ערבית - אם נזכר לפני שאמר את שם ה' של ברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חוזר לתחילת 'יעלה ויבוא' וממשיך 'ותחזינה' וכו'. ואם כבר אמר את שם ה' של ברכת 'המחזיר שכינתו לציון' אינו חוזר בתפילת ערבית, בין כשראש חודש יום אחד ובין כשראש חודש שני ימים.

שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת שחרית או מנחה - אם נזכר לפני שאמר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', דינו כנ"ל וחוזר לתחילת 'יעלה ויבוא' וממשיך 'ותחזינה' וכו'. אך אם כבר אמר את שם ה' של ברכת 'המחזיר שכינתו לציון' או שסיים את הברכה ולא התחיל עדיין ב'מודים', אומר 'יעלה

ויבוא' ומסיים 'מלך רחום וחנון אתה' ואינו אומר 'ותחזינה' וכו' אלא ממשיך 'מודים אנחנו לך'. ואם כבר התחיל 'מודים' - כל עוד לא גמר את תפילתו, חוזר ל'רצה', אומר 'יעלה ויבוא' וממשיך את התפילה על הסדר מ'ותחזינה' עד סופה. ואם כבר סיים תפילתו, אפילו לא עקר רגליו אלא כבר אמר 'יהיו לרצון...' צורי וגואלי' שלפני 'עושה שלום במרומיו' - חוזר לראש התפילה.

מוסף - "אתה יצרת"

מתפללים מוסף של שבת ושל ראש חודש, 'אתה יצרת' (במקום 'תיכנת שבת'), כוללים בה קרבנות מוסף של שבת וקרבנות מוסף של ראש חודש וחותרם בברכה 'מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'. יש סידורים, שבין קרבן מוסף של שבת לקרבן מוסף של ראש חודש נאמר 'זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור'; ויש שפסקו שאין לאמרו, וכן הכריע במשנה ברורה.

טעה ואמר 'תיכנת שבת' במקום 'אתה יצרת' - אם נזכר לפני שאמר את שם ה' שבחתימת הברכה, חוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר לאחר שכבר הזכיר את שם ה', מסיים 'למדני חוקיך' ('ברוך אתה ה' למדני חוקיך' פסוק הוא בתהילים קט, יב) וחוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר אחרי שהתחיל 'רצה' - כשיגיע ל'והשב את העבודה לדברי בינתך' (או חוזר ל'והשב את העבודה') מוסיף ואומר 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש החודש הזה' וממשיך בברכת 'רצה' על הסדר; ואם נזכר אחרי חתימת הברכה 'המחזיר שכינתו לציון' לפני שפתח ב'מודים', אומר כנ"ל 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש חודש הזה' וממשיך 'מודים' וכו'; ואם כבר התחיל 'מודים', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'אתה יצרת' ומתפלל על הסדר; ואם כבר סיים תפילתו, אפילו לא עקר רגליו אלא כבר אמר 'יהיו לרצון...' צורי וגואלי' שלפני 'עושה שלום במרומיו' - חוזר ומתפלל תפילת מוסף של שבת וראש חודש (כן כתב מו"ר הגרש"ז איערבאך זצ"ל). אמר 'אתה יצרת' אך טעה בחתימת הברכה ואמר 'מקדש השבת' בלבד (או שאמר 'רצה' נא במנוחתנו קדשנו במצוותיך' וכו'), יצא ידי חובתו.

במנחה פרקי אבות: פרק ב'

אין אומרים "צדקתך".
ברכת הלבנה: מליל שלישי ד' באב עד ליל שישי יד באב. אין מברכין עד שיעברו 7 ימים עליה (מהמולד) (שם ס' ד), כמנהג עדות המזרח. פוסקים רבים מהאחרונים פסקו משעברו 3 ימים, כך נוהגים בעדות אשכנז. בחודש אב יש הנוהגים לקדש הלבנה במוצאי תשעה באב.

יעלה ויבוא בברכת המזון

מוסיפים 'יעלה ויבוא' בברכת המזון אחר 'רצה והחליצנו' לפני 'ובנה ירושלים'. טעה והקדים 'יעלה ויבוא' ל'רצה', יצא ידי חובה. התחיל 'יעלה ויבוא' ועדיין לא אמר 'ביום ראש החודש הזה', ונזכר שלא אמר 'רצה', מפסיק וחוזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וכו'; אך אם כבר אמר 'ביום ראש החודש הזה', מסיים ואומר 'רצה' 'ובנה ירושלים'. שכח לומר 'יעלה ויבוא' - אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת בונה ירושלים, חוזר ל'יעלה ויבוא' ובנה ירושלים; ואם כבר סיים את הברכה, אך לא פתח עדיין בברכה שלאחריה ב'ברוך', אומר ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזכרון', וממשיך בברכה שלאחריה. אמר 'יעלה ויבוא' ולא אמר 'רצה', הדינים כנ"ל. אלא מברך '... אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, ברוך אתה ה' מקדש השבת'. לא אמר לא 'רצה' ולא 'יעלה ויבוא', הדינים כנ"ל. ואומר '... אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וראשי חודשים לזכרון, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'. נזכר אחרי שפתח ב'ברוך', שלא אמר 'יעלה ויבוא', אינו חוזר.

בין המצרים

מדרש איכה רבה (א, כט) אמרו על הפסוק 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים' - אלו ימי צרה ומצוקה, משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב. בימים אלו נוהגים אבלות, אך תוקפה אינה אחידה. היא מחמירה משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב. משבעה עשר בתמוז ממעטים בכל ענייני עונג

איך מפרידים עצמות דגים, עוף ובשר בשבת?

אחת השאלות הנפוצות בהלכות שבת הנוגעת לדיני בורר היא אכילת דגים. לא פעם, ניסיון פשוט לאכול דג או עוף בשולחן שבת הופך לסוגיה הלכתית סבוכה: כיצד להסיר את העצמות מבלי להיכשל באיסור בורר? כבר לפני כ-250 שנה, בעל ה"מאמר מרדכי" תהה על הנוהגים להסיר את עצמות הדג בשבת והזהיר מפני כך: "נראה ברור דמה שנוהגין בסעודות גדולות וכיוצא לקרוע הדג מגבו ולהסיר השדרה שבאמצע דיש ליהורר בשבת מלעשות כן דהוי ליה בורר פסולת מתוך אוכל דחייב אפילו לאלתר אלא יניח השדרה שם ולא ישליכנה לחוץ" (שיט"ז).

המשנה ברורה ביקש ללמד זכות על ישראל הוא הציג מספר נימוקים להקל: ראשית, כאשר העצמות מוסרות במהלך הסעודה, הדבר עשוי להיות מותר. כך פסק המהר"י אבולעפאי, שהתיר להוציא זבוב מכוס בשעת שתייה, בטענה שאין איסור בורר בעת האכילה עצמה, אלא רק בשלב הכנת המזון. שנית, לעיתים העצמות עצמן נחשבות אוכל, ולא פסולת (כגון בעצמות דקות של סרדינים, הרינג או עוף), ולכן מותר להסירן. שלישית, לדבריו, הוצאת עצמות דומה לקילוף פירות או ריקות, דבר שמותר אם נעשה סמוך לאכילה. הסיבה לכך, היא שאף שהקליפות הן פסולת, מאחר שלא ניתן להגיע לאוכל בלעדיתן זו נחשבת דרך אכילתן המותרת. לדבריו גם העצמות מחוברות לאוכל, ולכן הסרתן נחשבת "תיקון אוכל בעלמא" ולא הפרדת פסולת. (ביאור הלכה שיט"ד ד"ה מתוך אוכל). החזון איש (שבת; סק"ג) חלק על גישת המשנה ברורה. לשיטתו, בקילוף קליפות אין דרך אחרת להגיע לאוכל, ולכן הותר. אך בדגים ניתן לקחת את הבשר מעל העצם, ומכיוון שיש דרך חלופית, יש להחמיר ולא להוציא את העצמות. גם הרב משה פיינשטיין ("אג"מ אורח ח"ד", עד) נקט בגישה זו, לדבריו יש להימנע מהוצאת העצמות, שהרי "אפשר לאכול בפיו ולזרוק" אלא אם כן מדובר בהאכלת ילדים קטנים שאינם יכולים להתמודד עם עצמות, ואז יש מקום להקל. לעומת זאת, הרב ווזנר ("שבט הלוי" א, פג) דחה את גישת החזון איש, וכתב שאם הפסולת (כגון קליפה או עצם) מחוברת לאוכל כחלק מתהליך גידולו, אין היא נחשבת לפסולת כלל. כשם שהרמ"א (תקיב), התיר הסרת קליפת בוטנים כי הכל נחשב כ"מין אחד", למרות שניתן לאחוז רק באוכל, כך גם בעצמות המחוברות לבשר. בספר "שמירת שבת כהלכתה" (פרק ג, סעיף יב) החמיר, וכתב שיש לתת הדג "לתוך פיו את האוכל על הפסולת שבו, דהיינו הבשר על העצם שבו, או הדג על אדרותיו, ואז מותר להוציא את העצם .. מתוך הפה". לדבריו הפתרון הוא גפילטע: "עם כל אלה, בואו ונחזיק טובה לישראל עם קדושים שהנהיגו לאכול בשבת דגים ממולאים (ללא אדרות), לצאת מידי כל הספקות והחששות הללו".

אולם חכמי ספרד לא נהגו לאכול גפילטע וגם לא להחמיר בכך. כך כתב הבן איש חי, "דרך אכילתם בכך תמיד ואין זה דרך ברירה אלא דרך אכילה" (שנה ב'; בשלח; י) הרב בן ציון אבא שאול כתב "וכן מנהג בני ספרד להקל בזה", (דימה לקליפות בטנים שמותר להסיר הקליפה) (אור לציון ח"ב; פל"א; הע' ה) וכן כתב הרב עובדיה: "מותר לברור בשבת העצמות הדקים שבתוך הדגים, שכן דרך אכילתו" (חזו"ע ח"ד עמ' קצ"ה). לסיוכום: יש שהורו להחמיר ולהימנע מהסרת עצמות הדג אלא אם הן מוצאות מהפה (חזו"א, אג"מ, שש"כ), ויש שהקלו להוציא עצמות כחלק מאכילה רגילה. הטעמים המרכזיים להקל הם: אין איסור בורר בשעת האכילה. בנוסף, העצמות אינן נחשבות לפסולת אלא "שומר" האוכל והפרדתן נחשבת תיקון אוכל ולא הפרדת פסולת. ולבסוף, לדעת המאירי והערוך, אין איסור בורר בדבר הדבוק.

ושמחה, אין מברכים ברכת 'שהחיינו' (אלא אם כן נזדמן לו פרי שלא יהא מצוי אחרי ימי בין המצרים, ומוטב לברך עליו בשבת) אין קונים בגדים חדשים (למעט בגדים שאינם חשובים, כגון גרביים וכדומה), אין עושים ריקודים ומחולות ונמנעים מדברי זמר, האשכנזים אינם נושאים נשים ואינם מסתפרים מ"ז בתמוז.

משנכנס אב

אמרו במשנה (תענית פרק ד משנה ו) "משנכנס אב ממעטין בשמחה". האשכנזים נוהגים איסור כיבוס וגיהוץ, רחיצה של תענוג, אין אוכלים בשר ואין שותים יין. מיום ראשון בשבוע שחל בו תשעה באב -- אף מי שלא נהג בכל האמור נוהגים איסור בכל הנ"ל. משבעה באב חמור יותר, שבו נכנסו הגוים להיכל (תענית כט, א).

מחצות יום ערב תשעה באב נוהגים דיני ערב תשעה באב. יש להרבות בימים אלה באהבת חנם, ובענינים שבין אדם לחבירו, כדי לתקן את חטא שנאת חנם, שמחמתו חרב בית המקדש. (אחרונים).

בשר ויין

מנהג בכל ישראל לא לאכול בשר ולא לשתות יין בתשעת הימים שמראש חודש עד אחרי תשעה באב. אמנם בר"ח עצמו מותרים בבשר ויין, וממוצאי ראש חודש - אסור. (עיי' כף החיים תקנא, קכה, קכו). ואשכנזים נוהגים איסור גם בראש חודש (משנה ברורה שם ס"ק נח) ואסורים עד י' באב. ואסור אפילו בתבשיל שנתבשל בו בשר או שיש בו שומן. ואפילו בשר עוף אסור. (שולחן ערוך שם סעי' ט. כף החיים שם ס"ק קכה, קכו, קל, קמה, קמו).

חולה, יולדת או מי שצריך לאכול בשר לצורך רפואה - יאכלו בשר עוף. וישתדלו להפסיק בכך מז' אב כי אותו היום חמור שבו ביום נכנסו הגוים להיכל. ומי שצריך לכך - מותר גם בו ביום. (כף החיים שם).

בסעודת מצווה - כמו מילה ופדיון הבן אפילו שלא בזמנם, בר מצווה שהנער דורש בדברי תורה וזהו זמנה. וסיום מסכת, מותר לכל הקרובים לשמחה לאכול בשר ויין. והקרובים הם אבותיו ואחיו ובניו ועוד עשרה חברים שרגילים לבוא לשמחותיו. וכל זאת מותר אפילו בערב תשעה באב קודם חצות היום. אבל לא אחר כך. (כף החיים שם ס"ק קסג, קסד ומשנה ברורה עה עו). והסעודה שנוהגין לעשות בלילה שלפני המילה, אינה נקראת סעודת מצווה לענין זה. (שדי חמד ה).

לדעת הרמ"א מותר לאכול בשר בסיום מסכת ואפילו אם אין דרכו בכך, ובלבד שיזמין עשרה אנשים בלבד. ולדעת היעב"ץ יכול להזמין יותר ובלבד שקשורים ללימוד בדרך זו או אחרת.

הנוהגים לטעום מהתבשילים בערב שבת משום "טועמיה חיים זכו" מותרים גם בערב שבת שקודם תשעה באב. הבן איש חי (דברים טו) מביא מנהג לא לאכול בשר אפילו בסעודת ברית מילה וכד' כיון שקשה לצמצם במוזמנים, ואפשר בדגים וכד' במקום בשר ועוף. **יין של הבדלה** - ספרדים נוהגים שישתה המבדיל בעצמו. ואשכנזים נוהגים ליתן לקטן לשתות, ואם אין קטן - ישתה המבדיל בעצמו (רמ"א תקנא סעי' י). ואין לבדל על כוס יין בברכת המזון אלא אם כן בסעודת מצווה. (כף החיים שם ס"ק קנב. משנה ברורה שם ס"ק עב).

תשעה באב שחל ביום ראשון

תשעה באב שחל ביום ראשון, או אפילו חל בשבת ונדחה ליום ראשון, אין איסור כיבוס בשבוע שלפניו [ובפרט יש להקל במכוס מקודם], וכן אין צריך להימנע מרחיצה בחמין, מאחר שלא חל בו תשעה באב. והוא הדין שמותר להסתפר, לנוהגין שלא להימנע אלא בשבוע שחל בו ת"ב, כדלעיל סימן ק"ג סעיף ג'. אבל לנוהגין להימנע כבר מ"ז בתמוז, ברור שאסור{א}: (שולחן ערוך, אור החיים חלק ג סימן ק"ו, סעיף א:)